

1 Ün'istorgia müravgliusa

2 Finelmaing sun eau darcho gnieu in me e d'he fat prescha da banduner quist lö, cul quël eau
3 speraiva da nun avair da chefer pü ünguotta. Il prüm d'heja implieu mias tas-chas cun or e
4 zieva d'heja fixo la corda da la buorsa intuorn culöz e zuppo la buorsa svesc sün mieu pet
5 suot la chamischa. Eau sun sto bun da fügen our dal parc sainza cha qualchün am vezza, sun
6 rivo tal stradun ed am d'he miss in viedi vers la cited. Cur ch'eau sun chamino approfondieu
7 in impissamaints vers la porta, d'heja udieu a clamer davous me: «Giuvnot! He! Giuvnot!
8 Ch'El taidla!» – Eau am d'he vout ed üna duonna veglia m'ho clamo zieva: «Signur, ch'El
9 fatscha attenziun, El ho pers Sia sumbriva.» – «Grazcha, mammetta!» Eau la d'he bütto vi
10 ün marengin per sieu cussagl bain managio e sun ieu suot ils bös-chs.
11 Rivo tar la porta d'heja darcho stuvieu udir da la guardgia: «Inua ho il signur lascho Sia
12 sumbriva?» e poch pü tard dad ün pêr duonnas: «Gesu Maria! Quel pover umaun nun ho
13 üngüna sumbriva!» Eau d'he cumanzo a m'agiter, uschè ch'eau am d'he do tuotta fadia da
14 nun ir i'l sulagl. Que nun ho però funcziuno dapertuot, per exaimpel sülla via principela
15 ch'eau d'he stuvieu traverser il prüm, e que per mia disfurtüna güst in quel mumaint cha'ls
16 mats gnivan our da scoula. Ün schmaladiu furbaz tuot gob, eau al vez auncha davaunt me,
17 ho realiso immediatamaing cha mia sumbriva manchaiva. Cun granda canera m'ho'l tradieu
18 a tuot ils giuvnots da la via illa periferia da la cited. Quels haun cumanzo immediatamaing a
19 m'examiner cun öglieda critica ed a bütter merda sü per me: «Glied solaiva piglier cun se
20 svesc sia sumbriva, cur ch'ella giaiva i'l sulagl.» Per am duster dad els, d'heja bütto ün
21 puogn plain or vers els e sun saglieu in üna charrozza.

22 Apaina ch'eau sun sto sulet illa charrozza, d'heja cumanzo a crider sosas larmas. A stu
23 esser ch'eau cumanzaiva già a fer güdizi: Uschè scu l'or, chi surpassa sün terra la
24 significaziun dals merits e da las virtùds, stu gnir stimedda la sumbriva, dafatta dapü cu l'or. E
25 scu ch'eau vaiva desistieu pü bod da la ricchezza per avair üna buna conscienza, d'heja
26 uossa baratto mia sumbriva per simpel or! Che pudaiva, che stuvaiva dvanter cun me sün
27 terra!

28 Eau d'eira aunch'adüna tuot irritato, cur cha la charrozza s'ho fermada davaunt mia veglia
29 ustaria; eau d'he clappo temma, m'imaginand ch'eau vegna a metter pè in quista miserabla
30 mansarda. Eau d'he fat purter mias chosas, d'he arvschieu il pover fasch cun spredschi, d'he
31 bütto vi ün pêr marenghins e d'he cumando da'm mner aint il hotel il pü nöbel. La chesa
32 d'eira situada vers nord, eau nu vaiva dimena da tmair il sulagl. Eau d'he tramiss davent il
33 vittürin cun or, am d'he lascho der las megltras chambras chi guardaivan davaunt our e'm
34 d'he serro aint in quellas, apaina ch'eau d'he pudieu.

35 Che pensast tü che ch'eau hegia fat sün que? – O mieu cher Chamisso, eau vegn dafatta
36 cotschen da't confesser que. Eau d'he piglio la buorsa disfurtünada e cun üna gritta chi
37 creschiva in me scu ün incendi sflammagiant d'heja strat our da quella or ed or ed or ed
38 adüna dapü or e d'he bütto quel sül palintschieu e sun passo suravi e'l d'he lascho sclinger e

39 d'he bütto adüna dapü metal tar il metal, uschè cha mieu pover cour as pudaiva daletter da
40 la glüschor e dal tun da quel, e que fin ch'èau svesse sun crudo stanglanto sül let. Uschè
41 es passo il di, la saira, èau nu d'he aviert l'üsche, e la not m'ho chatto giaschand sün l'or ed
42 èau am d'he indrumanzo.

43 Cò am d'heja insömgiò da te. Èau d'he gieü l'impreschiun scu sch'èau stess davous l'üsche
44 da vaider da tia pitschna staunza e vzezz a te davent da cò a tschanter vi da tia maisa da
45 lavur traunter ün skelet ed ün fasch da plauntas sechedas, davaunt te d'eiran avierts Haller,
46 Humboldt e Linné e sün tieu canapè as rechattaivan ün tom da Goethe ed il «Zauberring».
47 Èau at d'he observo lönch e mincha oget in tia stüva ed alura darcho a te, ma tü nu't
48 schmuantaivast, tü nu traivast neir il fled, tü d'eirast mort.

49 Èau sun sdasar. A paraiva d'esser auncha fich mamvagl. Mi'ura d'eira steda salda. Èau
50 d'eira scu insturnieu e vaiva fam e said. Èau nu vaiva mangio ünguotta daspö la damaun
51 passada. Cun gritta e spredsche d'heja stumplo davent da me quist or, cul quèl èau vaiva
52 cuntanto d'incuort mieu cour bluord. Uossa nu savaivi melavita che piglier a maun cun tuot
53 quist or. El nu sus-chaiva rester uschè giò'n palintschieu. Èau d'he pruvo, scha la buorsa nu
54 vuless darcho travuonder tuot. Na. Üngünas da mias fnestras nu guardaivan vers il mer. Èau
55 d'he stuvieu straschiner tuot cun stainta e fadia tar üna granda s-chantschia chi's rechattaiva
56 in ün geben e depuoner tuot aint allò. Be ün puogn plain d'heja lascho ster giò per terra.
57 Glivreda la lavur, am d'heja miss tuot strac sün üna pulturna e d'he spetto cha la gliעד as
58 sdasar. Dalam cha que es sto pussibel, d'heja fat purter da manger e d'he clamò a l'uster.
59 Èau d'he discuss cun quist hom, cu ch'èau vöglià drizzer aint mieu dachesa. Scu servitur
60 persunel m'ho'l cusglio ün tschert Bendel. Quel m'ho persvas immediatamaing cun sia
61 fisionomia fideda e plain incletta. Ed a d'eira propi el chi m'ho accompagno daspö alura cun
62 plets cuffortants tres mia vita svantüraivla e chi m'ho güdo a supporter mia greiva sort. Èau
63 d'he passanto tuottadi in mias chambras cun famagls, chalgers, cusunzs e commerziants
64 sainza patrun, èau am d'he drizzo aint e d'he cumpro specielmaing bgeras preziusiteds e
65 diamants, be per rabaglier davent ün pô la granda quantited dad or. Ma que nu'm paraiva
66 cha'l grand mantun vegna pü pitschen.

67 A regard mia situaziun vaiva èau intaunt fich grands dubis e temmunas. Èau nu ris-chaiva
68 da fer ün pass our da mieu üsche e d'he fat impizzer la saira quaraunta chandailas in mia
69 sela, aunz cu passer our dal s-chür. Cun schnuizi am d'heja alurdo da la terribla scena culs
70 mats da scoula. Tuottüna d'heja decis d'examiner aunch'üna vouta l'opiniun publica. A d'eira
71 da quel temp clergluna. Tard la saira d'heja trat aint ün mantel larg, d'he trat il chapè
72 profuond in fatscha e sun ieu luot luotin our d'chesa trembland scu ün melfattur.

(Funtauna: L'hom chi ho pers sia sumbriva, Adelbert von Chamisso)